

20. 5. 2002

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dobré mravy

Institut dobrých mravů je jednou z nejstarších právních zásad. Boni mores v římském právu byly chápány ve smyslu zachování pravidel slušnosti převzatých od předků. Pojem dobrých mravů je vykládán jako způsob jednání, mravnost – souhrn zásad určujících chování a jednání lidí v určité společnosti. Je složité zjistit obsah slov dobré mravy. Z pohledu práva se jedná o pojem právní, který je součástí právního řádu.

Institut dobrých mravů je jednou z nejstarších právních zásad. Boni mores v římském právu byly chápány ve smyslu zachování pravidel slušnosti převzatých od předků. Pojem dobrých mravů je vykládán jako způsob jednání, mravnost – souhrn zásad určujících chování a jednání lidí v určité společnosti. Je složité zjistit obsah slov dobré mravy. Z pohledu práva se jedná o pojem právní, který je součástí právního řádu. Dobré mravy utváří samostatný morální systém. Existují v rámci celé společnosti, ale zároveň je můžeme nalézt i v určité profesní oblasti. Je to sociologická kategorie, která úzce souvisí s veřejným míněním.

Dobré mravy jsou tedy souborem určitých společností vytvořených a uznávaných pravidel slušnosti, které vedou jedince k vzájemnému respektování se navzájem a nepoškozování obecných zájmů společnosti. Můžeme je také označit za soubor hodnotících kritérií, která určují, které jednání je v dané společnosti považované za dobré a které ne.

Po roce 1948 pojem dobrých mravů zmizel z právního řádu, avšak novelou č. [509/1991](#) Sb. se znovu objevují. Největší dopad mají v právu soukromém (nejčastěji v občanském právu). Dobré mravy se v občanském právu spojují převážně s neplatností právního úkonu. § 39 ObčZ „Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičií dobrým mravům“ – takový právní úkon jako by nikdy neexistoval (ex tunc). Obecně platí, že právní úkon porušující dobré mravy je neplatný už tím, že porušuje zákon.

Podle platného práva je právní úkon v rozporu s dobrými mravy neplatný absolutně. Neplatnost nastává ex lege a nemusí být za neplatný prohlášen. Není možné následné schválení ani konvalidace (pominutí důvodu neplatnosti). V opozici potom je relativní neplatnost, která nastává rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu nebo dohodou účastníků – do té doby má právní následky. Podle občanského práva je právní úkon v rozporu se zákonem, obchází zákon, v rozporu s dobrými mravy neplatný absolutně.

Pokud by byl právní úkon, který je v rozporu s dobrými mravy neplatný relativně, tak by byla více zachována právní jistota, když neplatnost právního úkonu mohou napadnout až účastníci sporu. Dobré mravy se vyvíjí stejně jako společnost, mění se, právní úkon je prohlášen za neplatný, aniž zkoumá projevy vůle smluvních stran v širších souvislostech.

V rámci dalšího výkladu pokládám za důležité uvést několik konkrétních ustanovení, které v rámci svého normativního textu kooperují s dobrými mravy.

Podle § 3 odst 1 ObčZ „Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými

mravy“. Soud rozhoduje s přihlédnutím k danému času a místu a sám zjišťuje, zda a jak je výkon práv a povinností v rozporu s dobrými mravy. Pokud rozhodne, že dobré mravy byly porušeny – je odepřena právní ochrana výkonu, nelze se jej procesně domáhat.

V § 424 ObčZ se jedná o odpovědnost za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům. Důvodem těchto formulací je snaha rozšířit možnost potírání nežádoucího chování. Úmysl škůdce způsobit škodu musí prokázat poškozený, i zde rozhoduje soudce.

§ 749 ObčZ pojednává o odstoupení od smlouvy o ubytování ubytovatelem. Ubytovatel může odstoupit od smlouvy, pokud ubytovaný i přes výstrahu hrubě porušuje dobré mravy. Zesíleno slovem hrubě - nejasná formulace. Celou situaci by zpřehlednila předem stanovená definice toho, co je porušením dobrých mravů. Podobné je to i u důvodu vypovězení nájmu (§711 odst. 1 písm. c).

Problematiku dobrých mravů lze dále ukázat i na ustanovení § 630 ObčZ. Navrácení daru je možné, pokud dojde ke krutému porušení dobrých mravů chováním obdarovaného vůči dárci. Ani zde není jasně řečeno, co lze pod pojem dobrých mravů zařadit. Záleží tedy na posouzení každé jednotlivé situace.

Důvod vydědění (§ 469 ObčZ) nastává tehdy, pokud potomek v rozporu s dobrými mravy neposkytl zůstaviteli potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří nebo v jiných závažných případech. Důvod vydědění musí být uveden. Zde můžeme zmínit případ ze Spojených států amerických, kde soud rozhodoval případ dědictví. Strýc se značným majetkem byl zabit svým synovcem, který byl jediným dědicem. Soud s odkazem na dobré mravy nepřiznal synovci nárok na dědictví.

Pozitivním aspektem je, že diskuse o roli dobrých mravů se ujala justiční praxe. V rámci této diskuse se ukazuje, že původní přístup soudů k uplatnění dobrých mravů byl značně rezervovaný. To nám dokládají některé judikáty, které uznaly penále, která dosahovala i 80%. Postupem času se však stále více prosazuje přesvědčení, že dobré mravy reprezentují významné společenské hodnoty.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Proč musí obhájce u soudu mlčet?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Velké tápání okolo švarcsystému](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [DEAL MONITOR](#)
- [Průlomový postup Ústavního soudu ve věci práva na zákonného soudce a spravedlivý proces](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - DUBEN 2026](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)